

Vähem müra ja paremad otsused

Algus lk 37.

Kuidas paremini edasi minna?

Peamine soovitus müra vähendamiseks on otsustushügieen. Müra vähendamine igas organisatsioonis peaks algama müraauditiga, mis selgitab välja selle olemasolu ja tüübid. Müraga võitlemine on raske, sest vaenlast on keeruline tuvastada ja määratleda. Kahneman, Sibony ja Sunstein pakuvad välja kuus lihtsalt printsiipi, millega kõik võiksid oma igapäevases (töö)elus arvestada.

1. Otsuse eesmärk peab olema õiglus ja otsustamine ei tohi olla individuaalsete eelistuste väljendamise koht. Tundumine ja arvamine, isiklikud põhimõtted, väärtushinnangud ja loominguilisus on tähtsad, et leida probleemide lahendamiseks uusi lähenemisi, kuid mitte tegeliku otsustamise juures.

2. Tuleb mõelda statistiliselt (lai valim samalaadseid kaasusi minevikust) ja kasutada väljastpoolt tulevat arvamust, mille saab anda vaid samal tasemel professionaal.

3. Võimalusel tuleb otsustusprotsess jagada väiksemateks osadeks ja talitada sarnaselt struktureeritud intervjuuga, kus intervjuueerija kontrollib korraga üht osa ja liigub alles siis järgmise juurde. See on vajalik, sest inimestel on komme eirata või kõrvale lükata informatsiooni, mis ei sobitu olemasoleva narratiiviga.

4. Kahneman, Sibony ja Sunstein ütlevad, et otsustajad peavad hoiduma ennatlikust intuitsioonist. Nimelt on otsustajatel sisemine otsustuse lõpetamise tunnetus, mis annab neile hädavajaliku kindluse nende otsuste õigluse kohta. Otsustajal peab olema mugav oma otsusega edasi elada ja tal on vaja pärast selle langetamist tunda intuiitiivset kindlust. Otsustajal ei tohiks olla liiga palju tarbetut ega ka kallutamist võimaldavat infot. Soovitatav oleks isegi hoida probleemi eri osade kaalutlemine eraldi ja langetada lõplik otsus alles siis, kui eraldi osade kaalutlemine on lõppenud.

5. Koosolekul võib tekkida olukord, kus mõni häälekam osapool hakkab suunama kõigi koosolekul osalejate

arvamust. Polariseerumine ja sellega kaasnev arutelu toob otsustusprotsessi müra ning selle vastu saab võidelda, kui osalejate seisukohad tehakse enne koosolekut eraldi kindlaks. Kokku saadakse vaid selleks, et neid seisukohti arutada, mitte ei kujundata neid hoo pealt koosoleku käigus.

6. Viimasena soovivad autorid eelista relatiivseid otsuseid ja skaalasiid, sest nende puhul on absoluutsega võrreldes vähem müra. Kui võtta aluseks võrdlus, on suurem tõenäosus, et kaalutluses on vähem müra.

Kokkuvõttes tuleb müra probleemina teadvustada ja tunda ning – mis kõige tähtsam – sellega tuleb asuda julgelt võitlema. Raamat „Müra“ annab lootust, et müra ja kallutatusega seotud probleeme on võimalik lahendada ning paremate otsuste võti võib tulevikus olla hoopis tehnoloogia käes. Minu hinnangul võiks müraga seotud otsustusprobleemide tunnistamisest ja sellega tegelemisest olla kindlasti kasu igas eluvaldkonnas, kindlasti aga valitsemises. Kas ja kuivõrd toodab riik ise müra,

kus inimestel on keeruline häid ja tarku otsuseid teha? Äkki polegi riigi ülesanne inimesi nügida¹⁰, vaid aidata nende elus luua selgust, vähendada müra ja teha sellega elu lihtsamaks?

Heiko Leesment on Tallinna ülikooli riigiteaduste doktorant.

- 1 Mediatiseerumine on protsess, mille käigus võtavad eri valdkonnad üle meedia loogika. Sisuliste küsimuste asemel on juhtimistasandil oluline see, kuidas ja milliseks kujuneb ühe või teise otsuse kommunikatsioon ning selle võimalik mõju organisatsioonile või otsustajatele. Vt Kjersti Thorbjørnsrud, Tine Figenschou, Øyvind Ihlen, Mediatization in public bureaucracies: A typology. – Communications 2014, nr 39, lk 3–22.
- 2 Ühe minuti loeng: kuidas lahendada nurjatuid probleeme? – ERR Novaator 5. XII 2016.
- 3 Barbara Oja, Mirjam Mäekivi, Merili Nael, Juhan Hepner, Kurjategija tulistas Lihula lähistel inimesi, kaks sai surma. – ERR 7. VI 2020.
- 4 Siiri Ottender, Reporter: Kannatanud kohtule: „Häbi Eesti riigile!“ Lihula mõrtsukas Mikk Tarraste sai 20 aastat! – Kanal 2 20. V 2021.
- 5 Joosep Tiks, Mikk Tarraste kohtunik: 20 aastat on väga raske karistus. Ma ei ole midagi valesti teinud. – Eesti Päevaleht 16. VI 2021.
- 6 Villu Kõve, Ühiskond ootab kohtunikelt otsuste selgitamist. – riigikohus.ee 14. II 2020.
- 7 Marcelo Sakate, AI Will One Day Make Better Decisions than CEOs, Nobel Laureate Kahneman Says. – Bloomberg Línea 15. VIII 2022.
- 8 Loo autor juhtis häirekeskuse teenust 112 aastatel 2020–2022.
- 9 Timothy Revell, AI listens in on emergency calls to diagnose cardiac arrest. – NewScientist 9. I 2018.
- 10 Heiko Leesment, Nügimine teeb inimesest objekti. – Postimees 8. XI 2021.

Äkki polegi riigi ülesanne inimesi nügida, vaid aidata nende elus luua selgust, vähendada müra ja teha sellega elu lihtsamaks?

Anatoli Arhangelski 15. XII 1977 – 3. III 2023

Lahkunud on Eesti Rahvusballiti kauaegne esisolist Anatoli Arhangelski, imeliste rollide looja, erakordse pühendumusega lavaisiksus, kes kuulub Eesti balleti kullafondi.

Ennast aastatepikkuse tippasemel tööga publiku südamesse kirjutanud andekas tantsija lõpetas 1996. aastal Tallinna balletikooli (erialaõppejõud Ago Herkül) ning asus samal aastal balletiartistina tööle ooperi- ja balletiteatrisse Estonia, kus töusis juba 2003. aastal solistik.

2012. aastal pälvis Arhangelski ERGO tantsupremia ning 2013. aastal pärjati ta Eesti teatri aastaauhinnaga Amedeo Modigliani rolli eest balletis „Modigliani – neetud kunstnik“, Eisensteini rolli eest balletis „Rosalinde“ ning Lescaut' ja Vangivalvuri rolli eest balletis „Manon“. 2022. aastal tunnustas vabariigi president Anatoli Arhangelskit Valgetähe IV klassi teenetemärgiga.

Tema meeldejäevamate rollide hulka kuuluvad Amedeo Modigliani (Aints-Edur, „Modigliani – neetud kunstnik“), Stanley Kowalski (Salem-Meckler-Ochoa, „Tramm nimega Iha“), Othello (Pärt-Kesler, „Othello“), Coppelius (Delibes-Bigonetti, „Coppélia“), Onegin ja Gremin (Tšaikovski-Cranko, „Onegin“), Espada (Minkus-Härm, „Don Quijote“), Lescaut

(Massenet-MacMillan, „Manon“), Golaud (Schönberg-Härm, „Pelléas ja Mélisande“), Surma käskjalg (Mahler-MacMillan, „Laul maast“), Gabriel von Eisenstein (Strauss-Hynd, „Rosalinde“), Karenin (Šostakovič-Kesler, „Anna Karenina“), Peremees ja Kurat (Tubin-Kesler, „Krat“), Paris ja Tybalt (Prokofjev-Härm-Edur, „Romeo ja Julia“), Prints ja Rothbart (Tšaikovski-Härm, „Luikede järv“), Prints ja Drosselmeier (Tšaikovski-Murdmaa-Stevenson, „Pähklipureja“), Peeter I (Aints-Edur, „Katariina I“), Bryaxis (Ravel-Murdmaa, „Daphnis ja Chloë“), Sõber (Kallos-Murdmaa, „Pulmareis“), Jaamavaht ja II vaatuse duett (Štšedrin-Smoriginas, „Anna Karenina“), Enea Lomurno ja Ulysses Bohnam (Schiavoni-Cannito, „Cassandra“), Noormees (Stravinski-Egerhazi, „Tulilind“), Inglise

ohvitser (Sibelius-Vámos, „Shannon Rose“), Metsnik (Adam-Skeaping, „Giselle“), Must Ingel (Tšaikovski-Balanchine, „Sereenaad“).

Eesti Rahvusballiti juht Linnar Loo: „Anatoli oli hinnatud partner ja solist ning tänu temale sündis meie laval nii rahvusvaheliste kui ka meie enda koreograafide käe all hulgaliselt meeldejäevaid rolle. Mälestan ja igatsen Anatolit kui head sõpra, erakordset tantsijat ning südamlitku kolleegi. Kallis Anatoli, saatku Sind taevastel lavadel suur edu!“

Sügav kaastunne Anatoli Arhangelski lähedastele.

**Rahvusoper Estonia
Eesti Balletiliit
Eesti Teatriliiit
Kultuuriministeerium**

rüki galerii

Viljandi, Tartu tn 7c

ART ALLMÄGI & KATRIN PIILE
„PAREMAD AJAD ...“
kuni 25. III

Avatud T-R kl 11–17, L kl 11–15

Võru, Katariina allee 11 Ku kaet, sõs näet

MARIA KAPAJEVA
„ÜSIKUD FOTOD JA MUU
TÜHI-TÄHI“
AGO RUUSI FOTONÄITUS
„ESIMESED“
alates 10. III kuni 7. V

Avatud K-P kl 10–18

PÕLTSAMAA KUNSTIKOOLI
AASTANÄITUS „HÕBEVALGE“
kuni 31. III

Avatud E-L kl 10–17, P kl 12–15
www.kunstikooli.ee

KURESSAARE RAEGALERII
Kuressaare, Tallinna tn 2

TRIIN KERGE JA
AKSEL HAAGENSENI
ÜHISNÄITUS „KIRJUTASIN ÜLE“
kuni 18. III

Avatud T-R 10–17, L 10–15, tel 453 3266,
raegalerii@kuressaare.ee,
www.kultuurivarava.ee